

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

27 iunie 2006*

Parlamentul European

împotriva

Consiliului Uniunii Europene

„Politica de imigrare – Dreptul la reîntregirea familiei copiilor minori ai resortisanților țărilor terțe – Directiva 2003/86/CE – Protecția drepturilor fundamentale – Dreptul la respectarea vieții de familie – Obligația de a ține seama de interesul copilului minor”

Cauza C-540/03

În cauza C-540/03,

având ca obiect o acțiune în anulare în temeiul articolului 230 CE, introdusă la 22 decembrie 2003,

Parlamentul European, reprezentat de domnii H. Duintjer Tebbens și A. Caiola, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamant,

împotriva

Consiliului Uniunii Europene, reprezentat de domnul O. Petersen și doamna M. Simm, în calitate de agenți,

pârât,

susținut de

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de doamna C. O'Reilly și domnul C. Ladenburger, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

intervenientă,

și de

Republica Federală Germania, reprezentată de doamna A. Tiemann, precum și de domnii W.-D. Plessing și M. Lumma, în calitate de agenți,

intervenientă,

* Limba de procedură: franceza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas (raportor) și K. Schiemann, președinți de cameră, domnii J.-P. Puissechet, K. Lenaerts, P. Kûris, E. Juhász, E. Levits și A. Ó Caoimh, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 iunie 2005,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 septembrie 2005,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea sa, Parlamentul European solicită anularea articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf și alineatul (6), precum și a articolului 8 din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO L 251, p. 12, denumită în continuare „directiva”).

2 Prin Ordonanța președintelui Curții din 5 mai 2004, Comisia Comunităților Europene și Republica Federală Germania au fost autorizate să intervină în sprijinul concluziilor Consiliului Uniunii Europene.

Directiva

3 Directiva, întemeiată pe Tratatul CE și, în special, pe articolul 63 punctul 3 litera (a) din tratat, stabilește condițiile în care este exercitat dreptul la reîntregirea familiei de care dispun resortisanții țărilor terțe care și-au stabilit în mod legal reședința pe teritoriul statelor membre.

4 Cel de-al doilea considerent al acesteia este formulat după cum urmează:

„Măsurile privind reîntregirea familiei ar trebui adoptate în conformitate cu obligația de protecție a familiei și de respectare a vieții de familie, care este consacrată în numeroase instrumente de drept internațional. Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și respectă principiile recunoscute în special de articolul 8 din Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [JO 2000, C364, p. 1, denumită în continuare «carta»].”

5 Al doisprezecelea considerent din directivă precizează:

„Posibilitatea limitării dreptului la reîntregirea familiei pentru copiii de peste 12 ani a căror reședință inițială nu este împreună cu susținătorul reîntregirii urmărește să țină seama de capacitatea de integrare a copiilor de la vârste mici și garantează că dobândesc educația și cunoștințele lingvistice necesare în școală.”

6 Conform articolului 3 din directivă, directiva în cauză se aplică atunci când susținătorul reîntregirii este titularul unui permis de ședere eliberat de un stat membru pentru o perioadă de valabilitate mai mare sau egală cu un an, care are perspective întemeiate de a obține un drept de ședere permanent, dacă membrii familiei sale sunt resortisanți ai unei țări terțe, indiferent de statutul lor juridic.

7 Articolul 3 alineatul (4) din respectiva directivă prevede:

„Prezenta directivă nu aduce atingere dispozițiilor mai favorabile:

(a) din acordurile bilaterale și multilaterale între Comunitate sau Comunitate și statele membre, pe de o parte, și țări terțe, pe de altă parte;

(b) din Carta Socială Europeană din 18 octombrie 1961, din Carta Socială Europeană modificată din 3 mai 1987 și din Convenția Europeană privind statutul juridic al lucrătorilor migranți din 24 noiembrie 1977.”

8 Articolul 4 alineatul (1) din directivă prevede că statele membre autorizează intrarea și șederea, în conformitate cu directiva în cauză, în special, a copiilor minori, inclusiv copiii adoptați, ai persoanei care susține reîntregirea și ai soțului/soției acesteia, precum și a copiilor persoanei care susține reîntregirea sau ai soțului/soției acesteia, în cazul în care părintele respectiv deține custodia copiilor și aceștia se află în întreținerea sa. Conform articolului 4 alineatul (1) penultimul paragraf, copiii minori menționați la acest articol trebuie să aibă sub vârsta majoratului stabilită prin lege în statul membru în cauză și să nu fie căsătoriți. Articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf prevede:

„Prin derogare, atunci când un copil are o vârstă mai mare de 12 ani și sosește independent de restul familiei, statul membru poate examina, înainte de a-i autoriza intrarea și șederea în temeiul prezentei directive, dacă îndeplinește o condiție de integrare prevăzută de legislația sa existentă la data punerii în aplicare a prezentei directive.”

9 Articolul 4 alineatul (6) din directivă este formulat după cum urmează:

„Prin derogare, statele membre pot solicita ca cererile de reîntregire a familiei pentru copii minori să fie depuse înainte ca aceștia să fi împlinit vârsta de 15 ani, în conformitate cu dispozițiile legislației lor interne în vigoare la data punerii în aplicare a prezentei directive. În cazul în care cererile sunt depuse ulterior, statele membre care decid să aplice prezenta derogare autorizează intrarea și șederea acestor copii din alte motive numai pentru reîntregirea familiei”.

10 Articolul 5 alineatul (5) din directivă impune statelor membre să se asigure că, în timpul examinării cererii, acordă atenția cuvenită interesului superior al copilului minor.

11 Articolul 8 din directivă prevede:

„Statele membre pot solicita ca susținătorul reîntregirii să fi avut reședința în mod legal pe teritoriul lor pe o perioadă de cel mult doi ani, înainte ca membrii familiei să i se poată alătura.

Prin derogare, atunci când în domeniul reîntregirii familiei legislația în vigoare într-un stat membru la data adoptării prezentei directive ține seama de capacitatea sa de primire, respectivul

stat membru poate prevedea introducerea unei perioade de așteptare de maxim trei ani între data depunerii cererii de reîntregire a familiei și eliberarea unui permis de ședere membrilor familiei.”

12 Articolul 16 din directivă enumeră o serie de cazuri în care statele membre pot respinge o cerere de intrare și de ședere în scopul reîntregirii familiei sau, după caz, pot retrage permisul de ședere al unui membru al familiei sau pot refuza reînnoirea acestuia.

13 Articolul 17 din directivă este redactat după cum urmează:

„Statele membre țin seama în mod adecvat de natura și soliditatea legăturilor de familie ale persoanei și de durata rezidenței sale în statul membru, precum și de existența unor legături familiale, culturale sau sociale cu țara de origine, în cazul respingerii unei cereri, al retragerii sau al refuzului de reînnoire a permisului de ședere, precum și în cazul luării unei măsuri de îndepărtare a susținătorului reîntregirii sau a membrilor familiei sale.”

14 În temeiul articolului 18 din directivă, deciziile de respingere a cererii de reîntregire a familiei, de retragere a permisului de ședere sau de respingere a reînnoirii permisului de ședere trebuie să poată fi contestate în fața instanței, în conformitate cu procedurile și competențele stabilite de statele membre în cauză.

Cu privire la admisibilitatea acțiunii

Cu privire la excepția întemeiată pe faptul că acțiunea nu este îndreptată într-adevăr împotriva unui act al instituțiilor

15 Dispozițiile a căror anulare este solicitată sunt derogări de la obligațiile impuse de directivă statelor membre, care permit acestora din urmă să aplice legislațiile naționale care, conform Parlamentului, nu respectă drepturile fundamentale. Totuși, această instituție consideră că, în măsura în care autorizează astfel de legislații naționale, directiva însăși este cea care încalcă drepturile fundamentale. Ea citează, în această privință, Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, Rec., p. 12971, punctul 84).

16 În schimb, Consiliul subliniază faptul că directiva lasă statelor membre o marjă de manevră, permițându-le să mențină sau să adopte dispoziții naționale compatibile cu respectarea drepturilor fundamentale. Conform acestuia, Parlamentul nu demonstrează în ce mod dispozițiile adoptate și aplicate de statele membre, eventual contrare drepturilor fundamentale, ar constitui o acțiune a instituțiilor în sensul articolului 46 litera (d), UE, supusă controlului Curții în ceea ce privește respectul drepturilor fundamentale.

17 În orice caz, Consiliul dorește să afle cum ar putea Curtea să exercite un control de legalitate pur abstract în ceea ce privește dispozițiile de drept comunitar care se limitează la a se referi la drepturi naționale ale căror conținut și manieră în care vor fi aplicate nu se cunosc. Necesitatea de a lua în considerare circumstanțele concrete reiese din Hotărârea din 11 iulie 2002, Carpenter (C-60/00, Rec., p. I-6279) și Hotărârea Lindqvist, citată anterior.

18 În opinia Comisiei, controlul efectuat de Curte în ceea ce privește respectarea drepturilor fundamentale care fac parte din principiile generale ale dreptului comunitar, nu poate să se limiteze doar la situația în care o dispoziție a unei directive obligă statele membre să adopte

măsuri stabilite care încalcă aceste drepturi fundamentale, ci trebuie să acopere și cazul în care directiva permite în mod explicit astfel de măsuri. Nu ar trebui să se aștepte ca statele membre să își dea seama singure că o anumită măsură permisă de o directivă comunitară este contrară drepturilor fundamentale. Controlul Curții nu poate fi împiedicat pe motiv că dispozițiile în litigiu ale directivei se limitează să facă trimitere la drepturile naționale, astfel cum concluzionează Comisia.

19 Astfel cum subliniază, totuși, Comisia, Curtea ar trebui să anuleze dispoziții precum cele care fac obiectul acțiunii doar în cazul în care i-ar fi imposibil să le interpreteze în conformitate cu drepturile fundamentale. Dacă dispoziția în litigiu, din punctul de vedere al regulilor obișnuite de interpretare, lasă o marjă de apreciere, Curtea ar trebui, mai degrabă, să precizeze interpretarea acesteia ce respectă drepturile fundamentale.

20 Parlamentul răspunde că o interpretare *a priori* a directivei de către Curte, astfel cum a fost sugerată de Comisie, ar avea ca efect punerea în aplicare a unui remediu preventiv care ar încălca competențele legiuitorului comunitar.

Aprecierea Curții

21 Astfel cum a procedat avocatul general la punctele 43-45 din concluziile sale, este necesar ca această dezbatere să fie abordată din perspectiva admisibilității acțiunii. În esență, Consiliul contestă faptul că acțiunea este îndreptată împotriva unui act al instituțiilor, susținând că singura aplicare a dispozițiilor naționale menținute sau adoptate în conformitate cu directiva ar putea, după caz, să încalce drepturile fundamentale.

22 În această privință, faptul că dispozițiile atacate din directivă recunosc statelor membre o anumită marjă de apreciere, permițându-le să aplice, în anumite circumstanțe, o reglementare națională care derogă de la regulile de principiu impuse de directivă, nu poate avea ca efect excluderea acestor dispoziții de la controlul de legalitate al Curții prevăzut la articolul 230 CE.

23 În plus, o dispoziție a unui act comunitar ar putea, luată ca atare, să nu respecte drepturile fundamentale dacă aceasta ar impune statelor membre sau le-ar autoriza în mod explicit sau implicit să adopte sau să mențină legi naționale care nu respectă drepturile în cauză.

24 Din aceste elemente reiese că trebuie respinsă excepția de inadmisibilitate întemeiată pe faptul că acțiunea nu este într-adevăr îndreptată împotriva unui act al instituțiilor.

Cu privire la posibilitatea de a disocia dispozițiile a căror anulare este solicitată

25 Republica Federală Germania subliniază, cu titlu introductiv, importanța pe care o are pentru aceasta articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, care conține unul din punctele centrale ale compromisului care a permis adoptarea directivei, pentru care a fost necesară unanimitatea voturilor. Aceasta amintește faptul că anularea parțială a unui act nu poate fi avută în vedere decât în cazul în care actul este constituit din mai multe elemente, detașabile unele de altele, și dacă numai unul din aceste elemente este viciat de nelegalitate pe motivul unei încălcări a dreptului comunitar. În speță, nu este posibil să se separe regula privind reîntregirea familiei enunțată în articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă de restul acesteia. O eventuală hotărâre de anulare parțială ar încălca competențele legiuitorului comunitar, astfel încât ar fi posibilă doar anularea directivei în întregime.

26 Parlamentul contestă argumentul conform căruia articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă nu este un element separabil de aceasta din urmă doar pe motiv că redactarea sa este rezultatul unui compromis politic care a permis adoptarea directivei. Conform acestei instituții, este important de știut pur și simplu dacă separarea unui element de directivă este posibilă din punct de vedere juridic. În măsura în care dispozițiile vizate în cerere constituie derogări de la regulile generale stabilite de directivă, anularea acestora nu ar contesta nici economia și nici eficiența directivei în ansamblul său, a cărei importanță pentru punerea în aplicare a dreptului la reîntregirea familiei este recunoscută de Parlament.

Aprecieră Curții

27 Astfel cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă, anularea parțială a unui act comunitar nu este posibilă decât în cazul în care elementele a căror anulare este solicitată sunt separabile de restul actului (a se vedea, în special, Hotărârea din 10 decembrie 2002, Comisia/Consiliul, C-29/99, Rec., p. I-11221, punctele 45 și 46; Hotărârea din 21 ianuarie 2003, Comisia/Parlamentul și Consiliul, C-378/00, Rec., p. I-937, punctul 29; Hotărârea din 30 septembrie 2003, Germania/Comisia, C-239/01, Rec., p. I-10333, punctul 33; Hotărârea din 24 mai 2005, Franța/Parlamentul și Consiliul, C-244/03, Rec., p. I-4021, punctul 12, și Hotărârea din 30 martie 2006, Spania/Consiliul, C-36/04, Rec., p. I-2981, punctul 9).

28 De asemenea, Curtea a hotărât în mod repetat că această cerință de separabilitate nu este îndeplinită în cazul în care anularea parțială a unui act ar avea ca efect modificarea substanței acestuia din urmă (Hotărârea din 31 martie 1998, Franța și alții/Comisia, C-68/94 și C-30/95, Rec., p. I-1375, punctul 257, și hotărârile citate anterior, Comisia/Consiliul, punctul 46; Germania/Comisia, punctul 34; Franța/Parlamentul și Consiliul, punctul 13, și Spania/Consiliul, punctul 13).

29 În prezenta cauză, verificarea caracterului separabil al dispozițiilor a căror anulare este solicitată presupune examinarea fondului litigiului, și anume sfera de aplicare a dispozițiilor în cauză, pentru a putea să se evalueze dacă anularea acestora ar modifica spiritul și substanța directivei.

Acțiunea

Cu privire la normele de drept în lumina cărora poate fi controlată legalitatea directivei

30 Parlamentul susține că dispozițiile atacate nu respectă drepturile fundamentale și, în special, dreptul la viața de familie și dreptul la nediscriminare, astfel cum sunt garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”) și astfel cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre ale Uniunii Europene, în calitate de principii generale de drept comunitar, pe care Uniunea are obligația să le respecte în temeiul articolului 6 alineatul (2) UE, la care face trimitere articolul 46 litera (d) UE în ceea ce privește acțiunea instituțiilor.

31 Parlamentul invocă, în primul rând, dreptul la respectarea vieții de familie, prevăzut la articolul 8 din CEDO, interpretat de Curte ca vizând și dreptul la reîntregirea familiei (Hotărârea Carpenter, citată anterior, punctul 42, și Hotărârea din 23 septembrie 2003, Akrich, C-109/01, Rec., p. I-9607, punctul 59). Același principiu a fost reluat la articolul 7 din cartă, cu privire la care Parlamentul subliniază că, în măsura în care întocmește o listă de drepturi fundamentale

existente și deși nu are efect juridic obligatoriu, constituie totuși un element relevant pentru interpretarea dispozițiilor din CEDO. În plus, acesta citează articolul 24 din cartă, consacrat drepturilor copilului, care prevede, la alineatul (2), că „[î]n toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial” și, la alineatul (3), că „[o]rice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său”.

32 Parlamentul invocă, în al doilea rând, principiul nediscriminării bazate pe vârstă a persoanelor în cauză, care ar fi luat în considerare la articolul 14 din CEDO și vizat în mod explicit la articolul 21 alineatul (1) din cartă.

33 Parlamentul citează, de asemenea, mai multe dispoziții din convenții internaționale semnate sub egida Națiunilor Unite: articolul 24 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la 19 decembrie 1966 și intrat în vigoare la 23 martie 1976, Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989 și intrată în vigoare la 2 septembrie 1990, Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora, adoptată la 18 decembrie 1990 și intrată în vigoare la 1 iulie 2003, precum și Declarația privind drepturile copilului, proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1959 [Rezoluția 1386(XIV)]. În plus, Parlamentul amintește Recomandarea nr. R (94) 14 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei adresată statelor membre din 22 noiembrie 1994 privind politicile familiale coerente și integrate, precum și Recomandarea nr. R (99) 23 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre din 15 decembrie 1999 privind reîntregirea familiei pentru refugiați și alte persoane care au nevoie de protecția internațională. Parlamentul evocă, în cele din urmă, constituțiile mai multor state membre ale Uniunii Europene

34 Astfel cum subliniază Consiliul, Comunitatea nu este parte contractantă la diverse instrumente de drept internațional public invocate de Parlament. În orice caz, aceste norme cer doar ca interesele copiilor să fie respectate și luate în considerare și nu stabilesc vreun drept absolut în materie de reîntregire a familiei. În plus, Consiliul remarcă faptul că, în opinia sa, nu este necesar să se examineze cererea în lumina cartei, având în vedere că aceasta nu constituie o sursă de drept comunitar.

Aprecieri Curții

35 Drepturile fundamentale fac parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de Curte. În acest scop, Curtea se inspiră din tradițiile constituționale comune statelor membre, precum și din indicațiile furnizate de instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului, la care au cooperat sau la care au aderat statele membre. CEDO are o importanță specială în această privință (a se vedea, în special, Hotărârea din 18 iunie 1991, ERT, C-260/89, Rec., p. I-2925, punctul 41; Avizul 2/94 din 28 martie 1996, Rec., p. I-1759, punctul 33; Hotărârea din 6 martie 2001, Connolly/Comisia, C-274/99 P, Rec., p. I-1611, punctul 37; Hotărârea din 22 octombrie 2002, Roquette Frères, C-94/00, Rec., p. I-9011, punctul 25; Hotărârea din 12 iunie 2003, Schmidberger, C-112/00, Rec., p. I-5659, punctul 71, și Hotărârea din 14 octombrie 2004, Omega, C-36/02, Rec., p. I-9609, punctul 33).

36 În plus, conform articolului 6 alineatul (2) UE, „Uniunea respectă drepturile fundamentale, astfel cum sunt acestea garantate de [CEDO] și astfel cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, ca principii generale ale dreptului comunitar”.

37 Curtea a avut deja ocazia să amintească faptul că Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice este unul din instrumentele internaționale care privesc protecția drepturilor omului, de care aceasta ține cont în aplicarea principiilor generale ale dreptului comunitar (a se vedea, în special, Hotărârea din 18 octombrie 1989, Orkem/Comisia, 374/87, Rec., p. 3283, punctul 31; Hotărârea din 18 octombrie 1990, Dzodzi, C-297/88 și C-197/89, Rec., p. I-3763, punctul 68, și Hotărârea din 17 februarie 1998, Grant, C-249/96, Rec., p. I-621, punctul 44). Acesta este și cazul Convenției cu privire la drepturile copilului, menționată anterior, care, precum pactul citat anterior, obligă fiecare din statele membre.

38 În ceea ce privește cartă, aceasta a fost proclamată în mod solemn de Parlament, Consiliu și Comisie la Nisa la 7 decembrie 2000. Deși această cartă nu constituie un instrument juridic obligatoriu, legiuitorul comunitar i-a recunoscut totuși importanța, afirmând, în cel de-al doilea considerent din directivă, că aceasta din urmă respectă principiile care sunt recunoscute nu doar de articolul 8 din CEDO, ci și de cartă. În plus, obiectivul principal al cartei, astfel cum reiese din preambulul acesteia, este de a reafirma „drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune statelor membre, din [...] [CEDO], din Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul Europei, precum și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii [...] și a Curții Europene a Drepturilor Omului”.

39 Sub rezerva cartei sociale europene care va fi menționată la punctul 107 din prezenta hotărâre, celelalte instrumente internaționale invocate de Parlament nu par să conțină, în orice caz, dispoziții care acordă o protecție mai mare drepturilor copilului decât cele conținute în instrumentele deja evocate.

Cu privire la articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă

40 Parlamentul susține că motivarea articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, inclusă în al doisprezecelea considerent din aceasta, nu este convingătoare și că legiuitorul comunitar a confundat noțiunile „condiție de integrare” și „obiectiv de integrare”. Având în vedere că unul din mijloacele cele mai importante ale unei integrări reușite a unui copil minor este reunirea cu familia sa, ar fi inadecvat să se impună o condiție de integrare înainte ca respectivul copil, membru al familiei susținătorului reîntregirii, să i se alăture acestuia. Acest lucru ar face reîntregirea familiei irealizabilă și ar constitui negarea acestui drept.

41 De asemenea, această instituție susține că, noțiunea de integrare nefiind definită în directivă, statele membre sunt autorizate astfel să limiteze considerabil dreptul la reîntregirea familiei.

42 Acest drept este protejat de articolul 8 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, și o condiție de integrare prevăzută de o legislație națională nu ține de unul din obiectivele legitime care pot justifica o ingerință precum cele menționate la articolul 8 alineatul (2) din CEDO, și anume securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei, protecția drepturilor și libertăților altora. În orice caz, orice ingerință trebuie să fie justificată și proporționată. Însă, articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă nu impune nicio evaluare comparativă a intereselor în cauză.

43 În plus, directiva este contradictorie, având în vedere că nu impune nicio limitare bazată pe condiția de integrare în ceea ce privește soțul/soția susținătorului reîntregirii.

44 De asemenea, directiva stabilește o discriminare bazată exclusiv pe vârsta copilului, care nu este justificată în mod obiectiv și este contrară articolului 14 din CEDO. Astfel, obiectivul de a-i încuraja pe părinți să își cheme copiii înainte de vârsta de 12 ani nu ține cont de constrângerile de ordin economic și social care împiedică o familie să primească un copil pe o perioadă de timp mai scurtă sau mai lungă. În plus, obiectivul de integrare putea fi realizat prin mijloace mai puțin radicale, precum măsuri de integrare a minorului după admiterea sa pe teritoriul statului membru gazdă.

45 În cele din urmă, astfel cum subliniază Parlamentul, clauza „standstill” (clauza suspensivă) este mai puțin strictă decât clauzele „standstill” obișnuite, având în vedere faptul că legea națională trebuie să existe doar la data punerii în aplicare a directivei. Marja lăsată statelor membre contravine obiectivului directivei, care este acela de a prevedea criterii comune pentru exercitarea dreptului la reîntregirea familiei.

46 Consiliul, susținut de guvernul german și de Comisie, susține că dreptul la respectarea vieții de familie nu este echivalent, în sine, cu un drept la reîntregirea familiei. Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, este suficient ca viața de familie să fie posibilă, de exemplu, în statul de origine.

47 De asemenea, acesta subliniază că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut că refuzurile de a permite reîntregirea familiei în cadrul unei politici de imigrare sunt justificate de cel puțin unul din scopurile enumerate la articolul 8 alineatul (2) din CEDO. Conform Consiliului, un astfel de refuz ar putea să se bazeze pe obiectivul articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, și anume integrarea eficientă a migranților minori prin încurajarea familiilor migrante separate să își cheme copiii minori în statul membru gazdă la o vârstă mai mică de 12 ani.

48 Alegerea vârstei de 12 ani nu este arbitrară, ci a fost motivată de faptul că, înainte de această vârstă, copiii sunt într-o fază a dezvoltării lor care este importantă pentru capacitatea lor de integrare într-o societate. Al doispzezecelea considerent din directivă exprimă tocmai această idee. Consiliul observă că, în această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a negat existența unei încălcări a articolului 8 din CEDO în cauzele de reîntregire care privesc minori cu vârste mai mici de 12 ani.

49 Se justifică aplicarea condiției de integrare a copiilor care au mai mult de 12 ani și nu a soțului/soției susținătorului întregirii, deoarece copiii își vor petrece, de regulă, o parte mai importantă a vieții în statul membru gazdă decât părinții lor.

50 Consiliul subliniază că directiva nu aduce atingere rezultatului evaluării comparative a intereselor individuale și colective care se prezintă în cazurile în speță și amintește că articolul 17 și articolul 5 alineatul (5) din această directivă obligă statele membre să ia în considerare interesele protejate de CEDO și de Convenția cu privire la drepturile copilului.

51 De asemenea, acesta susține că, inclusă în articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, clauza „standstill” nu contestă legalitatea acestei dispoziții. Referirea care se face la „data punerii în aplicare” a directivei este o alegere politică legitimă a legiuitorului comunitar,

motivată de faptul că statul membru care dorea să invoce această derogare nu încheiase procesul legislativ de adoptare a normelor naționale în cauză. Era de preferat să se opteze pentru criteriul selectat în final decât să se aștepte finalizarea procesului în cauză înainte de adoptarea directivei.

Aprecierea Curții

52 Cu titlu introductiv, trebuie amintit faptul că dreptul la respectarea vieții de familie în sensul articolului 8 din CEDO face parte din drepturile fundamentale care, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, sunt protejate de ordinea juridică comunitară (Hotărârea Carpenter, citată anterior, punctul 41, și Hotărârea Akrich, punctele 58 și 59). Acest drept de a trăi împreună cu rudele apropiate generează obligații pentru statele membre, obligații care pot fi negative, atunci când unul din ele este obligat să nu expulzeze o persoană sau pozitive, atunci când este obligat să permită unei persoane să intre și să își stabilească reședința pe teritoriul său.

53 Astfel, Curtea a hotărât că, deși CEDO nu garantează dreptul unui străin de intrare sau de ședere pe teritoriul unei anumite țări ca fiind un drept fundamental, îndepărtarea unei persoane dintr-o țară în care trăiesc rudele sale apropiate poate constitui o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie, astfel cum este garantat la articolul 8 alineatul (1) din această convenție (Hotărârea Carpenter, punctul 42, și Hotărârea Akrich, punctul 59, citate anterior).

54 În plus, astfel cum a susținut Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea Sen împotriva Țărilor de Jos din 21 decembrie 2001, § 31, „articolul 8 [din CEDO] poate genera obligații pozitive inerente «respectării» efective a vieții de familie. Principiile aplicabile unor astfel de obligații sunt comparabile celor care guvernează obligațiile negative. În ambele cazuri, trebuie să se țină seama de echilibrul adecvat care trebuie obținut între interesele concurente ale individului și ale societății în ansamblul ei; de asemenea, în cele două situații, statul beneficiază de o anumită marjă de apreciere (Hotărârea Gül [împotriva Elveției din 19 februarie 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-I], p. 174, § 38, și Ahmut [împotriva Țărilor de Jos din 28 noiembrie 1996, *Recueil des arrêts et décisions*, 1996-VI, p. 2030], § 63)”.

55 La punctul (36) din Hotărârea Sen împotriva Țărilor de Jos, citată anterior, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a amintit după cum urmează principiile aplicabile în materie de reîntregire a familiei, astfel cum sunt enunțate în Hotărârea Gül împotriva Elveției, § 38, și Hotărârea Ahmut împotriva Țărilor de Jos, § 67, citate anterior:

„(a) Sfera de aplicare a obligației ca un stat să admită pe teritoriul său rudele imigranților depinde de situația persoanelor în cauză și de interesul general.

(b) Conform unui principiu de drept internațional bine stabilit, statele au dreptul, fără a aduce atingere obligațiilor care decurg din tratate în privința acestora, de a controla intrarea neresortanților pe teritoriul acestora.

(c) În materie de imigrare, articolul 8 nu poate fi interpretat ca impunând unui stat obligația generală de a respecta alegerea, de către cuplurile căsătorite, a reședinței lor comune și de a permite reîntregirea familiei pe teritoriul său”.

56 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat că, în analiza sa, aceasta ia în considerare vârsta copiilor în cauză, situația acestora în țara lor de origine și gradul lor de dependență în

raport cu părinții (Hotărârea Sen împotriva Țărilor de Jos, citată anterior, § 37; a se vedea, de asemenea, Hotărârea Rodrigues da Silva împotriva Țărilor de Jos din 31 ianuarie 2006, § 39).

57 Convenția cu privire la drepturile copilului recunoaște, de asemenea, principiul respectării vieții de familie. Convenția este bazată pe recunoașterea, exprimată în cel de-al șaselea considerent al său, a faptului că, pentru dezvoltarea armonioasă a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial. Articolul 9 alineatul (1) din această convenție prevede, astfel, că statele părți trebuie să se asigure că respectivul copil nu este separat de părinții săi împotriva voinței lor și, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1), din această obligație reiese că orice cerere făcută de un copil sau de părinții acestuia pentru a intra într-un stat parte sau pentru a-l părăsi cu scopul reîntregirii familiei trebuie analizată de către statele părți într-un mod pozitiv, uman și prompt.

58 Carta recunoaște, de asemenea, la articolul 7, dreptul la respectarea vieții private sau de familie. Această dispoziție trebuie citită în corelație cu obligația de a ține seama de interesul superior al copilului, recunoscut la articolul 24 alineatul (2) din cartă menționată, și ținându-se cont de necesitatea, exprimată la respectivul articol 24 alineatul (3), ca un copil să întretină în mod regulat relații personale cu ambii părinți.

59 Aceste texte diferite subliniază importanța, pentru un copil, a vieții de familie și recomandă statelor să țină seama de interesul acestuia, dar nu creează un drept subiectiv pentru membrii unei familii de a fi admiși pe teritoriul unui stat și nu pot fi interpretate în sensul că ar priva statele de o anumită marjă de apreciere atunci când acestea examinează cererile de reîntregire a familiei.

60 Depășind aceste dispoziții, articolul 4 alineatul (1) din directivă impune statelor membre obligații pozitive precise, cărora le corespund drepturi subiective definite clar, având în vedere că articolul în cauză le impune acestora, în situațiile stabilite de directivă, să autorizeze reîntregirea familiei anumitor membri ai familiei susținătorului reîntregirii, fără să aibă posibilitatea de a-și exercita marja de apreciere.

61 În ceea ce privește articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, acesta are ca efect, în împrejurări strict definite, și anume, în cazul în care un copil care are mai mult de 12 ani sosește independent de restul familiei, de a menține parțial marja de apreciere a statelor membre, permițându-le, înainte de a autoriza intrarea și șederea în temeiul prezentei directive, să verifice dacă acesta îndeplinește o condiție de integrare prevăzută de legislația națională în vigoare la data punerii în aplicare a prezentei directive.

62 Prin acestea, nu se poate considera că articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă încalcă dreptul la respectarea vieții de familie. Astfel, în contextul unei directive care impune statelor membre obligații pozitive precise, acesta menține o marjă de apreciere limitată pentru statele respective, care nu este diferită de ceea ce le este recunoscut de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa privind acest drept, pentru a evalua comparativ, în fiecare situație de fapt, interesele divergente.

63 În plus, astfel cum impune articolul 5 alineatul (5) din directivă, statele membre trebuie, în timpul evaluării comparative a intereselor, să se asigure că țin seama în mod adecvat de interesul superior al copilului minor.

64 De asemenea, trebuie ținut cont de articolul 17 din directivă care impune statelor membre să țină seama în mod adecvat de natura și soliditatea legăturilor de familie ale persoanei și de durata șederii sale în statul membru, precum și de existența unor legături familiale, culturale sau sociale cu țara sa de origine. Astfel cum reiese din punctul 56 al prezentei hotărâri, astfel de criterii corespund celor luate în considerare de Curtea Europeană a Drepturilor Omului atunci când aceasta verifică dacă un stat, care a refuzat o cerere de reîntregire a familiei, a efectuat o evaluare comparativă corectă a intereselor divergente.

65 În cele din urmă, vârsta unui copil și faptul că acesta sosește independent de familia acestuia sunt, de asemenea, elemente luate în considerare de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, aceasta ținând cont de legăturile pe care le are un copil cu membrii familiei sale în țara de origine, dar și de legăturile pe care acesta le are cu mediul cultural și lingvistic al acestei țări (a se vedea, în special, Hotărârea Ahmut împotriva Țărilor de Jos, § 69, și Hotărârea Gül împotriva Elveției, § 42, citate anterior).

66 În ceea ce privește criteriul de integrare, acesta nu pare să fie, în sine, contrar dreptului la respectarea vieții de familie, stabilit la articolul 8 din CEDO. Astfel cum s-a amintit, acest drept nu poate fi interpretat ca obligând în mod necesar statele membre să permită reîntregirea familiei pe teritoriul său, iar articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă nu face decât să mențină marja de apreciere a statului membru, limitând-o la examinarea unei condiții definite de legislația națională, cu scopul de a fi exercitată de acesta respectând, în special, principiile stabilite la articolul 5 alineatul (5) și la articolul 17 din directivă. În orice caz, necesitatea integrării poate ține de mai multe obiective legitime menționate la articolul 8 alineatul (2) din CEDO.

67 Contrar a ceea ce susține Parlamentul, legiuitorul comunitar nu a confundat condiția de integrare menționată la articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă și obiectivul de integrare a minorilor, care, conform Parlamentului, poate fi atins prin mijloace precum măsuri care facilitează integrarea după admiterea acestora. Este vorba despre două elemente diferite. Astfel cum rezultă din al doisprezecelea considerent din directivă, posibilitatea limitării dreptului la reîntregirea familiei pentru copiii de peste 12 ani a căror reședință inițială nu este împreună cu susținătorul reîntregirii urmărește să țină seama de capacitatea de integrare a copiilor de la vârste mici și garantează că dobândesc educația și cunoștințele lingvistice necesare în școală.

68 Astfel, legiuitorul comunitar a considerat că, după vârsta de 12 ani, obiectivul de integrare poate să nu fie atins la fel de ușor și, în consecință, a prevăzut că statul membru are dreptul de a lua în considerare un nivel minim al capacității de integrare atunci când ia decizia de a autoriza intrarea și șederea în temeiul directivei.

69 Condiția de integrare în sensul articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă poate, prin urmare, să fie luată în considerare în cadrul examinării unei cereri de reîntregire a familiei și legiuitorul comunitar nu s-a contrazis autorizând statele membre, în circumstanțele speciale prevăzute de această dispoziție, să examineze o cerere în lumina acestei condiții, în contextul unei directive care, astfel cum rezultă din al patrulea considerent al acesteia, are ca obiectiv general să faciliteze integrarea resortisanților țărilor terțe în statele membre, făcând posibilă o viață de familie prin reîntregirea familiei.

70 Absența definiției noțiunii de integrare nu poate fi interpretată ca fiind o autorizație conferită statelor membre de a utiliza această noțiune într-o manieră contrară principiilor generale de drept

comunitar și, în special, drepturilor fundamentale. Astfel, statele membre care doresc să facă uz de derogare nu pot utiliza o noțiune nedeterminată de integrare, ci trebuie să aplice condiția de integrare prevăzută de legislația lor existentă la data punerii în aplicare a directivei pentru a examina situația specială a unui copil de peste 12 ani care sosește independent de restul familiei sale.

71 Prin urmare, articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă nu poate fi interpretat ca autorizând statele membre, în mod explicit sau implicit, să adopte dispoziții de punere în aplicare care ar fi contrare dreptului la respectarea vieții de familie.

72 Parlamentul nu a demonstrat în ce manieră clauza „standstill” de la articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă este contrară unei norme superioare de drept. De vreme ce legiuitorul comunitar nu a adus atingere dreptului la respectarea vieții de familie autorizând statele membre, în anumite împrejurări, să țină cont de o condiție de integrare, acesta a putut stabili în mod legitim anumite limite în privința autorizării. Prin urmare, nu are relevanță faptul că legislația națională, care precizează condiția de integrare ce poate fi luată în considerare, trebuia să existe doar la data punerii în aplicare a directivei și nu la data intrării sale în vigoare sau a adoptării sale.

73 Se pare, de asemenea, că legiuitorul comunitar a acordat suficientă atenție interesului copiilor. Astfel, conținutul articolului 4 alineatul (1) din directivă atestă faptul că interesul superior al copilului a fost considerat primordial în momentul adoptării acestei dispoziții și nu pare că ultimul paragraf din aceasta nu ține suficient cont de aceste interese sau că autorizează statele membre care aleg să ia în considerare o condiție de integrare să nu țină cont de acestea. Dimpotrivă, astfel cum s-a amintit la punctul 63 din prezenta hotărâre, articolul 5 alineatul (5) din directivă impune statelor membre să țină seama în mod adecvat de interesul superior al copilului.

74 În acest context, alegerea vârstei de 12 ani nu pare să reprezinte un criteriu care ar încălca principiul nediscriminării bazate pe vârstă, fiind vorba de un criteriu care corespunde unei etape din viața unui copil minor în care acesta a trăit deja o perioadă relativ lungă într-o țară terță fără membrii familiei sale, astfel încât integrarea într-un alt mediu poate genera mai multe dificultăți.

75 De asemenea, faptul de a nu trata în același mod soțul/soția și copilul cu vârsta peste 12 ani nu poate fi considerat o discriminare nejustificată în privința copilului minor. Însuși obiectivul unei căsătorii este de a forma o viață în comun durabilă, pe când un copil de peste 12 ani nu va rămâne în mod necesar o perioadă lungă de timp cu părinții săi. Prin urmare, legiuitorul comunitar a ținut cont în mod justificat de aceste situații diferite și a adoptat norme diferite privind aceste situații fără a se contrazice.

76 Rezultă din ansamblul acestor elemente că nu se poate considera că articolul 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă a încălcat dreptul fundamental la respectarea vieții de familie, obligația de a ține seama de interesul superior al copilului sau principiul nediscriminării bazate pe vârstă, nici ca atare, nici prin autorizarea în mod explicit sau implicit a statelor membre să acționeze astfel.

Cu privire la articolul 4 alineatul (6) din directivă

77 Pentru motive similare celor invocate în timpul examinării articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, Parlamentul susține că articolul 4 alineatul (6) din directivă, care permite

statelor membre să solicite ca cererile de reîntregire a familiei pentru copii minori să fie depuse înainte ca aceștia să fi împlinit vârsta de 15 ani, constituie, de asemenea, o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie și a interdicției discriminării bazate pe vârstă. În plus, statele membre rămân libere să adopte noi dispoziții derogatorii restrictive până la data punerii în aplicare a directivei. În cele din urmă, obligația statelor membre care fac uz de această derogare de a examina cererile de intrare și ședere introduse de către copii minori cu vârsta peste 15 ani pentru „alte motive” decât reîntregirea familiei, care nu sunt definite, lasă autorităților naționale o largă putere discreționară și creează o incertitudine juridică.

78 Ca și în cazul articolului 4 alineatul (1) ultimul paragraf din directivă, Parlamentul subliniază că obiectivul de integrare putea fi realizat prin mijloace mai puțin radicale decât o discriminare bazată pe vârstă nejustificată în mod obiectiv și, prin urmare, arbitrară.

79 Consiliul susține că articolul 4 alineatul (6) din directivă este deschis unei utilizări, pe plan național, compatibilă cu drepturile fundamentale și, în special, proporțională cu scopul urmărit. Obiectivul este de a încuraja familiile imigrante să își aducă copiii minori de la vârste foarte mici, pentru a facilita integrarea acestora. Este vorba despre un obiectiv legitim, care face parte din politica de imigrare și intră sub incidența articolului 8 alineatul (2) din CEDO.

80 Formularea în sens larg „alte motive” nu ar trebui să fie criticată ca o sursă de incertitudine juridică, având în vedere că aceasta vizează favorizarea unei decizii pozitive în majoritatea cererilor în cauză.

81 Vârsta de 15 ani a fost aleasă, pe de o parte, pentru a cuprinde un număr cât mai mare de cazuri, fără să împiedice, pe de altă parte, o școlarizare a minorului în statul membru gazdă. Prin urmare, nu există o discriminare arbitrară. Consiliul susține că o astfel de alegere intră sub incidența marjei sale de apreciere în calitate de legiuitor.

82 Comisia consideră că articolul 4 alineatul (6) din directivă nu constituie o încălcare a articolului 8 din CEDO pentru că drepturile pe care persoanele interesate le-ar putea invoca în temeiul convenției menționate rămân în totalitate protejate. Astfel, această dispoziție impune statelor membre să analizeze orice alt posibil temei juridic al unei cereri de admitere a copilului în cauză pe teritoriul acestora și să acorde o astfel de admitere în cazul în care sunt îndeplinite condițiile juridice. Aceasta trebuie să includă un drept întemeiat direct pe articolul 8 din CEDO și să permită astfel o analiză de la caz la caz a cererilor de admitere introduse de copii de 15 ani sau mai mari.

83 În ceea ce privește limita de vârstă fixată la 15 ani, aceasta este rezonabilă și se explică prin legătura care există între articolul 4 alineatul (6) din directivă și perioada de așteptare de trei ani care este precizată la articolul 8 din aceeași directivă. Se pune problema să nu se emită permise de ședere unor persoane care, între timp, au atins vârsta majoratului.

Aprecierea Curții

84 Trebuie amintit că, în cadrul prezentei acțiuni, controlul Curții se referă la problema stabilirii dacă dispoziția atacată, ca atare, respectă drepturile fundamentale și, mai exact, dreptul la respectarea vieții de familie, obligația de a ține seama de interesul superior al copilului și principiul nediscriminării bazate pe vârstă. Trebuie să se verifice, în special, dacă articolul 4 alineatul (6) din directivă autorizează în mod explicit sau implicit statele membre să nu respecte

aceste principii fundamentale prin faptul că le permite, prin derogare de la alte dispoziții din articolul 4 din directivă, să formuleze o cerință în funcție de vârsta unui copil minor în privința căruia se solicită intrarea și șederea pe teritoriul național în cadrul unei reîntregiri a familiei.

85 Dispozițiile atacate nu par să încalce dreptul la respectarea vieții de familie stabilit la articolul 8 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Articolul 4 alineatul (6) din directivă acordă într-adevăr statelor membre posibilitatea aplicării condițiilor de reîntregire a familiei prevăzute de directivă numai cererilor introduse înaintea împlinirii de către copii a vârstei de 15 ani. Această dispoziție nu poate fi totuși interpretată în sensul că le interzice statelor membre să ia în considerare o cerere privind un copil de peste 15 ani sau le autorizează să nu facă acest lucru.

86 În această privință, este puțin important faptul că ultima teză a dispoziției atacate prevede că statele membre care decid să utilizeze această derogare autorizează intrarea și șederea copiilor cu privire la care este introdusă cererea după ce aceștia au împlinit 15 ani „din alte motive decât reîntregirea familiei”. Expresia „reîntregirea familiei” trebuie să fie interpretată în contextul directivei ca vizând reîntregirea familiei în cazurile în care aceasta este impusă de prezenta directivă. Aceasta nu poate fi interpretată ca interzicând unui stat membru, care a făcut uz de derogare, să autorizeze intrarea și șederea unui copil în scopul de a-i permite să se alăture părinților săi.

87 Articolul 4 alineatul (6) din directivă trebuie, în plus, să fie citit în lumina principiilor incluse la articolul 5 alineatul (5) din directivă, care le impune statelor membre să țină seama în mod adecvat de interesul superior al copilului minor, și articolul 17 din aceeași directivă, care le impune să ia în considerare un ansamblu de elemente, printre care sunt menționate legăturile familiale ale persoanei în cauză.

88 Rezultă că, deși articolul 4 alineatul (6) din directivă are ca efect autorizarea unui stat membru să refuze ca cererile introduse de către copii minori de peste 15 ani să fie supuse condițiilor generale de la articolul 4 alineatul (1) din directivă, statul membru rămâne obligat să examineze cererea în interesul copilului și în vederea favorizării vieții familiale.

89 Pentru motivul expus la punctul 74 din prezenta hotărâre, *a fortiori*, se pare că alegerea vârstei de 15 ani nu constituie un criteriu contrar principiului nediscriminării bazate pe vârstă. De asemenea, pentru motivul expus la punctul 72 din prezenta hotărâre, se pare că, astfel cum a fost formulată, clauza „standstill” nu încalcă nicio normă superioară de drept.

90 Rezultă din ansamblul acestor elemente că articolul 4 alineatul (6) din directivă nu poate fi considerat ca încălcând dreptul fundamental la respectarea vieții de familie, obligația de a ține seama de interesul superior al copilului sau principiul nediscriminării bazate pe vârstă, nici ca atare, nici prin autorizarea în mod explicit sau implicit a statelor membre să acționeze astfel.

Cu privire la articolul 8 din directivă

91 Parlamentul subliniază faptul că perioadele de doi și trei ani prevăzute la articolul 8 din directivă constituie o limitare semnificativă a dreptului la reîntregirea familiei. Acest articol, care nu impune o examinare de la caz la caz a cererilor, autorizează statele membre să păstreze măsuri disproporționate în raport cu echilibrul care ar trebui să existe între interesele divergente.

92 În plus, Parlamentul susține că derogarea autorizată la articolul 8 al doilea paragraf din directivă riscă să dea naștere unui tratament diferit în cazuri similare, în funcție de situația în care statul membru în cauză are sau nu o legislație care ia în considerare capacitatea sa de primire. În cele din urmă, un criteriu întemeiat pe capacitatea de primire a statului membru este echivalent cu un regim de cote incompatibil cu cerințele de la articolul 8 din CEDO. Parlamentul subliniază, în această privință, că sistemul restrictiv de cote anuale aplicat de Republica Austria a fost considerat de către Verfassungsgerichtshof (Austria) ca fiind contrar Constituției austriece (Hotărârea din 8 octombrie 2003 din cauza G 119,120/03-13).

93 Consiliul subliniază că articolul 8 din directivă nu impune, în sine, o perioadă de așteptare și că o perioadă de așteptare nu este echivalentă cu un refuz al reîntregirii familiei. Acesta susține, în plus, că perioada de așteptare este un element clasic al politicii de imigrare care există în majoritatea statelor membre, fără să fi fost declarată ilegală de către instanțele competente. Această perioadă de așteptare urmărește un obiectiv legitim al politicii de imigrare, și anume integrarea eficientă a membrilor familiei în societatea gazdă, asigurând că reîntregirea familiei nu are loc decât după ce susținătorul reîntregirii a găsit în statul gazdă o bază solidă, economică și familială, pentru a instala acolo o familie.

94 Consiliul afirmă că diferența de tratament dintre statele membre nu este decât consecința procesului de apropiere progresivă a legislațiilor și subliniază că, în ciuda a ceea ce afirmă Parlamentul, articolul 8 din directivă realizează o apropiere considerabilă a legislațiilor statelor membre, ținându-se cont de caracterul strict al clauzei „standstill” pe care acesta o conține.

95 Consiliul contestă faptul că referirea, inclusă la articolul 8 al doilea paragraf din directivă, la capacitatea de primire a unui stat membru este echivalentul unui sistem de cote. Acest criteriu servește doar la identificarea statelor membre care pot prelungi perioada de așteptare la trei ani. În plus, considerentele Parlamentului privind maniera în care această dispoziție este aplicată în statele membre sunt speculative.

96 Conform Comisiei, perioada de așteptare introdusă la articolul 8 din directivă are caracterul unei norme de procedură administrativă care nu are ca efect excluderea dreptului la reîntregirea familiei. O astfel de normă urmărește un obiectiv legitim, în mod proporționat. Comisia subliniază, în această privință, că lungimea perioadei în care susținătorul reîntregirii familiei a avut reședința în țara gazdă este un factor important luat în considerare de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în evaluarea comparativă a intereselor, astfel cum este și capacitatea de primire a țării. Legislația națională trebuie, în orice caz, astfel cum a recunoscut Verfassungsgerichtshof, să admită posibilitatea de introducere a unei cereri de reîntregire a familiei întemeiată direct pe articolul 8 CEDO înainte de expirarea perioadei de așteptare.

Aprecierea Curții

97 Precum în cazul celorlalte dispoziții atacate în cadrul prezentei acțiuni, articolul 8 din directivă autorizează statele membre să deroge de la normele de reîntregire a familiei prevăzute de această directivă. Primul paragraf din același articol 8 autorizează statele membre să solicite o ședere legală de maxim doi ani înainte ca susținătorului reîntregirii să i se poată alătura familia. Al doilea paragraf din acest articol permite statelor membre a căror legislație ține cont de capacitatea acestora de primire să prevadă o perioadă de așteptare de maxim trei ani între cererea de reîntregire și eliberarea unui permis de ședere membrilor familiei.

98 Această dispoziție nu are, prin urmare, ca efect împiedicarea oricărui caz de reîntregire a familiei, ci menține în favoarea statelor membre o marjă de apreciere limitată, permițându-le acestora să se asigure că reîntregirea familiei va avea loc în condiții bune, după ce susținătorul reîntregirii va fi avut reședința în statul gazdă pentru o perioadă suficient de lungă pentru a se presupune că membrii familiei se vor instala în condiții bune și vor prezenta un anumit nivel de integrare. Prin urmare, faptul că un stat membru ia aceste elemente în considerare și capacitatea de a amâna reîntregirea familiei cu doi sau, după caz, cu trei ani nu încalcă dreptul la respectarea vieții de familie, stabilit în special la articolul 8 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

99 Totuși, este necesar să se amintească faptul că, astfel cum rezultă din articolul 17 din directivă, durata de ședere în statul membru este doar unul din elementele de care trebuie să țină cont acesta din urmă atunci când examinează o cerere și că nu poate fi impus un termen de așteptare fără a se lua în considerare, în situații speciale, ansamblul elementelor pertinente.

100 Același lucru este valabil și în cazul criteriului capacității de primire a unui stat membru, care poate fi unul din elementele luate în considerare la examinarea unei cereri, dar nu poate fi interpretat ca autorizând vreun sistem de cote sau un termen de așteptare de trei ani impus fără a se ține cont de circumstanțele particulare ale cazurilor specifice. Analiza ansamblului de elemente, astfel cum este prevăzută la articolul 17 din directivă, nu permite să se ia în considerare doar acest element și impune efectuarea unei examinări reale a capacității de primire la momentul cererii.

101 Atunci când efectuează analiza, statele membre trebuie, în plus, astfel cum se amintește la punctul 63 din prezenta hotărâre, să se asigure că se ține seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului.

102 Coexistența unor situații diferite, în funcție de situația în care statele membre aleg sau nu să facă uz de posibilitatea de a impune un termen de așteptare de doi ani sau de trei ani în cazul în care legislația acestora existentă la data adoptării directivei ține cont de capacitatea lor de primire, nu este decât expresia dificultății de realizare a unei apropieri a legislațiilor într-un domeniu care, până atunci, ținea numai de competența statelor membre. Astfel cum recunoaște însuși Parlamentul, directiva în ansamblul ei este importantă pentru punerea în aplicare într-o manieră armonizată a dreptului la reîntregirea familiei. În speță, legiuitorul nu pare să fi depășit limitele impuse de drepturile fundamentale, permițând statelor membre care dispuneau sau doreau să adopte o legislație specifică să adapteze anumite aspecte ale dreptului la reîntregirea familiei.

103 Prin urmare, nu se poate considera că articolul 8 din directivă încalcă dreptul fundamental la respectarea vieții de familie sau obligația de a ține seama de interesul superior al copilului, nici ca atare, nici prin autorizarea statelor membre, în mod explicit sau implicit, să acționeze astfel.

104 În ultimă instanță, este necesar să se constate că, deși directiva lasă statelor membre o marjă de apreciere, aceasta este suficientă pentru a le permite să aplice normele directivei într-o manieră conformă cu cerințele care rezultă din protecția drepturilor fundamentale (în acest sens, Hotărârea din 13 iulie 1989, Wachauf, cauza 5/88, Rec., p. 2609, punctul 22).

105 În această privință, trebuie amintit că, astfel cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă, cerințele care decurg din protecția principiilor generale recunoscute în ordinea juridică comunitară, care includ drepturile fundamentale, obligă statele membre și atunci când acestea

pun în aplicare norme comunitare și că, prin urmare, aceste state sunt obligate, pe cât posibil, să aplice aceste norme în condiții conforme cu cerințele în cauză (a se vedea Hotărârea din 24 martie 1994, Bostock, C-2/92, Rec., p. I-955, punctul 16; Hotărârea din 18 mai 2000, Rombi și Arkopharma, C-107/97, Rec., p. I-3367, punctul 65; în acest sens, Hotărârea ERT, citată anterior, punctul 43).

106 Punerea în aplicare a directivei este supusă controlului instanțelor naționale, având în vedere că, astfel cum se prevede la articolul 18 din directiva în cauză, „[s]tatele membre se asigură că susținătorul reîntregirii și/sau membrii familiei sale au dreptul să conteste în fața instanței deciziile de respingere a cererii de reîntregire a familiei, de respingere a reînnoirii permisului de ședere, de retragere a permisului de ședere sau de luare a unei măsuri de îndepărtare”. Dacă instanțele respective întâmpină dificultăți privind interpretarea sau validitatea acestei directive, au obligația să adreseze Curții o întrebare preliminară în condițiile prevăzute la articolele 68 CE și 234 CE.

107 În ceea ce privește statele membre obligate prin aceste instrumente, trebuie să se amintească, în plus, că directiva prevede, la articolul 3 alineatul (4), că aceasta nu aduce atingere dispozițiilor mai favorabile din Carta Socială Europeană din 18 octombrie 1961, din Carta Socială Europeană modificată din 3 mai 1987 și din Convenția Europeană privind statutul juridic al lucrătorului migrant din 24 noiembrie 1977, precum și din acordurile bilaterale și multilaterale între Comunitate sau Comunitate și statele membre, pe de o parte, și țări terțe, pe de altă parte.

108 Având în vedere absența temeiniciei acțiunii, nu mai este necesar să se examineze dacă dispozițiile atacate sunt separabile de restul directivei.

109 Prin urmare, acțiunea trebuie să fie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

110 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Consiliul a solicitat obligarea Parlamentului la plata cheltuielilor de judecată, iar Parlamentul a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul alineatului (4) primul paragraf al aceluiași articol, Republica Federală Germania și Comisia, care au intervenit în litigiu, suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră), declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă Parlamentul European la plata cheltuielilor de judecată.

3) Republica Federală Germania și Comisia Comunităților Europene suportă propriile cheltuieli de judecată.

Semnături